

Držiteľ Nobelovej ceny na Slovensku

V septembri sme mali možnosť privítať v Bratislave významného hosťa - profesora Edwarda C. Prescottta.

text: **Urban Kováč, Marína Smolková**, foto: **Martin Žilka**

Profesor Edward C. Prescott získal spolu so svojim kolegom Finnom E. Kydlandom v roku 2004 Cenu Švédskej ríšskej banky za ekonomické vedy na pamiatku Alfreda Nobela za prínos k makroekonomickej dynamike v oblasti časovej konzistentnosti ekonomických politík a hnacích síl obchodných cyklov. Ich hlavné prínosy sú rozpracované v dvoch významných vedeckých článkoch v oblasti makroekonomickej dynamiky, a to v *Rules Rather Than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans* (Pravidlá radšej než vlastný úsudok: Nekonzistentnosť časových plánov) vydanom v *Journal of Political Economy* v roku 1977 a *Time to Build and Aggregate Fluctuations*, (Čas budovať a agregované výkyvy) publikovanom v *Econometrica* v roku 1982.

Švédska akadémia vied zdôraznila, že ich práce významne prispeli k transformácii ekonómie v oblasti použitia národohospodárskych politík, najmä monetárnej politiky. Oboma dielami definitívne pochovali keynesovskú makroekonomickú teóriu zmenou prístupu k tvorbe národohospodárskych politík a zmenou definície príčin obchodných cyklov.

Od 30. až po 70. roky minulého storočia kraľovala keynesovská makroekonomická

teória, v ktorej monetárna politika mala za úlohu stabilizovať ekonomiky a udržiavať nízku mieru nezamestnanosti. Keynes predpokladal, že miera nezamestnanosti a inflácia sú negatívne korelované. V prípade vyššej miery nezamestnanosti by vláda a centrálna banka mali proti nej bojovať expanzívnu monetárnou politikou, ktorá sa prejavuje napríklad zvyšovaním menovej zásoby a znižovaním kľúčových úrokových sadzieb. Takýto postup by mal napomáhať a povzbudzovať účastníkov na trhu na získavanie dodatočných zdrojov, ktoré by sa použili ako kapitálové investície na výstavbu nových tovární, výskum a vedu a rozvoj technologického pokroku, čo by zasa podmienilo rast zamestnanosti.

Predmetnú Keynesovu teóriu na začiatku 70. rokov minulého storočia napadli viacerí významní držitelia Nobelových cien, ako sú Milton Friedman, Edmund Phelps a Robert Lucas, ktorí poukázali na jej dôležité nedostatky a významne ovplyvnili prácu profesora Prescottta. Kľúčovú kritiku vzniesol práve Robert Lucas v roku 1976, keď zdôraznil fakt, že monetárna politika by mala brať do úvahy aj zmeny v správaní jednotlivcov, ktoré obsahujú informácie o ekonomike a budúcich politických plánoch, vedúce k podstatným zmenám v ekonomike.

Prescottov a Kydlandov prvý prínos k makroekonomickej dynamike vychádza zo spoločného článku z roku 1977 venujúceho sa nekonzistentnosti optimálnych plánov z pohľadu postupných výberov jednotlivých politík a ich nástrojov. Poukázali na fakt, že väčšina makroekonomických rozhodnutí vlády podlieha fundamentálnej časovej nekonzistentnosti. Predpokladajú, že vláda si vyberá také politické rozhodnutia, ktoré optimalizujú životnú úroveň jej občanov. Upozornili, že ak má vláda možnosť prehodnotiť a zmeniť svoj plán, urobí tak a formuje svoje rozhodnutia ako logické implikácie racionálnej dynamickej tvorby politiky s obmedzeniami definovanými súkromným sektorom.

Napríklad, ak vláda oznámi prostriedok na odstránenie krátkodobého problému, potom ostatní účastníci na trhu prispôbia svoje správanie a rozhodovanie novej informácii. Súvisiace konanie ostatných účastníkov v ekonomike má za následok zmenu ekonomického prostredia, čo vyvolá redukcii prvotných zámerov vlády, ktoré mala v úmysle politicky implementovať. Vlády sú tak nútené meniť svoje sľuby, čím sú vystavené problému dôveryhodnosti, ako to vo svojej prvej významnej práci načrtli Prescott a Kydland. Odporúčajú vládám

alebo centrálnym bankám sústrediť sa na dlhodobé ciele a skôr zostať pri zachovaní plánov z toho vyplývajúcich, čím by držali určitú časovú konzistentnosť uplatňovaných politík. Vládam a centrálnym bankám navrhujú zavádzať také politické rozhodnutia, ktoré by boli jasné, konzistentné a dôveryhodné. Varujú pred každou zmenou dlhodobej politiky, ktorá by mohla viesť k náhodným výkyvom v jednotlivých makroekonomických kategóriách, napríklad v miere nezamestnanosti, inflácie či mzdách, čo následne pôsobí negatívne na bohatstvo jednotlivcov a vytrácajú sa aj výhody zo zavedenia dlhodobých politických plánov. Začiatkom 90. rokov minulého storočia zaviedlo viacero centrálnych bánk dlhodobo orientovanú monetárnu politiku. Napríklad Spojené štáty americké sledovali dlhodobé znižovanie inflácie a Nový Zéland aj Veľká Británia zaviedli ciele inflácie do určitého želaného intervalu. Všetky tieto politiky vychádzali z prvého príspevku profesorov Prescottta a Kydlanda.

Druhý prínos pramenil z objavu, že obchodné cykly sú zapríčinené väčšími šokmi na strane ponuky než šokmi na strane celospoločenského agregovaného dopytu. Keynes predpokladal, že šoky na strane dopytu sa dajú zmierniť správnym výberom nástrojov monetárnej politiky. Prescott a Kydland vo svojom druhom článku napádajú predmetnú keynesovskú teóriu o neexistencii obchodných cyklov s náhlymi výkyvmi sprevádzanými vysokou infláciou a pretrvávajúcou

nezamestnanosťou v dobre fungujúcej ekonomike a poukazujú na existenciu šokov na strane ponuky, prameniacych napríklad z vysokých cien ropy, z prínosov nových technológií, z prírodných katastrof, ktoré všetky vplývajú na chod ekonomiky a nedajú sa vyhladiť pomocou monetárnej politiky. Zdôrazňujú, že tvorcovia politík by mali brať do úvahy aj prebiehajúce zmeny v ekonomike, ktoré pôsobia na strane ponuky. Z vedeckého pohľadu ich druhá práca priniesla nové poznatky z oblasti reálneho použitia makroekonomických modelov, ktoré boli vhodne kalibrované.

Obe práce profesorov Prescottta a Kydlanda zaznamenali určitú revolúciu v myslení tvorcov hospodárskych politík. Ich myšlienky sú v súčasnosti široko uplatnené v mnohých monetárnych politikách centrálnych bánk.

Dňa 22. septembra 2009 predniesol profesor Edward Prescott v Bratislave prednášku s názvom Ekonomická integrácia suverénnych štátov a ich rozvoj. Organizátormi podujatia boli Virtual Scientific Laboratory, Nadácia Tatra banky a Ekonomická univerzita v Bratislave.

Edward C. Prescott sa narodil v roku 1940 v Glens Falls v New Yorku. V roku 1962 získal bakalársky titul v matematike na Swarthmore College. Magisterský titul získal na Case Western Reserve University a PhD. obhájil na Carnegie Mellon University. Počas doktorandských štúdií si vytvoril dobrý vzťah k výučbe svojich študentov. Ako sám hovorí: „Naučil som sa, ako pomôcť študentom tak, aby robili dobrý výskum. Zistil som, že je dôležité, aby verili svojmu úsudku a zároveň pozorne vypočuli názory iných na výsledky svojich prác. Veľa sme sa tak navzájom naučili.“ Na Carnegie Mellon University sa zoznámil aj s Finnom E. Kydlandom, a to najskôr ako konzultant jeho dizertačnej práce, no

postupne sa stali kolegami a priateľmi. V roku 1974 spolu odišli do Nórska, kde sa stali členmi Norwegian School of Business and Economics. Tu sa opäť venovali problematike optimálnych politických rozhodnutí v neistom, dynamickom ekonomickom prostredí a spoločne vytvorili podklady pre prácu, ktorá bola neskôr, v roku 2004, odmenená Cenou Švédskej ríšskej banky za ekonomické vedy na pamiatku Alfreda Nobela za prínos k výskumu makroekonomickej dynamiky v oblasti časovej konzistentnosti ekonomických politík a hnacích síl obchodných cyklov. Od roku 1980 začal Edward C. Prescott spolupracovať aj s Federal Reserve Bank of Minneapolis. V tom období pôsobil ako profesor

katedry ekonómie aj na University of Minnesota. Po ročnom pôsobení na University of Chicago sa v roku 1999 opäť vrátil ako profesor Katedry ekonómie na University of Minnesota. V súčasnosti pôsobí ako senior menový poradca na oddelení výskumu Federal Reserve Bank of Minneapolis a profesor a predseda W. P. Carey School of Business na Katedre ekonómie Arizona State University. Počas svojho života pôsobil v ekonomických periodikách ako Journal of Economic Theory, International Economic Review a Journal of Econometrics. Medzi jeho najznámejšie publikácie patrí kniha Great Depression of the Twentieth Century (Veľké krízy 20. storočia) a Barriers to Riches (Prekážky na ceste k bohatstvu).